

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پردیس آموزشهای نیمه حضوری

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته ی مشاوره

موضوع:

تعیین رابطه ی بین هوش معنوی و امیدواری با کیفیت زندگی دانشجویان
دختر و پسر رشته های علوم انسانی و علوم ریاضی دانشگاه پیام نور شهر اردل
در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰

استاد راهنما:

دکتر احمد اعتمادی

استاد مشاور:

دکتر پرویز شریفی در آمدی

پژوهشگر:

مجید رئیسی

تیر ۱۳۹۱

تقدیمی

تقدیم به پدر عزیز و بزرگوارم که در تک تک لحظات زندگی من آموخت چگونه دست زیستن را و چنان انسان بودن را، امید که این خرده آموخته بسان بوسه ای باشد بر دستهای خسته اش

و

تقدیم به روح عزیز و پر کشیده ی مادرم که یادش در ذهنم و عشقش در قلمم جاودانه خواهد ماند و اگر بود، هستم رافدای
یک نگاه مهربانش می کردم

و

تقدیم به همسر عزیز و فداکارم که در تک تک لحظات سختی این نگاشته حامی، مشوق و یار و یاور من بود و در کار
نگارش و تایپ این اثر بیشترین کمک و لطف را به این حقیر روا داشته است.

تقدیر و تشکر

پس از حمد و ستایش پروردگار بزرگ و مهربان که به من نعمت زندگی کردن و پرستش را عطا فرموده بر خود لازم میدانم که از زحمات و راهنمایی های استاد بزرگ و ارجمند جناب آقای دکتر احمد اعتمادی کمال تشکر را داشته باشم که با راهنمایی ها و دقت نظر فراوان، بنده را در انجام و تکمیل این پژوهش یاری دادند و همچنین از زحمات استاد مشاور و کرامی ام جناب آقای دکتر پرویز شریفی درآمدی کمال تشکر را دارا هستم که کار انجام این اثر بدون کمک و راهنمایی های این دو بزرگوار قطعاً امکان پذیر نمی بود. از استاد عزیز و کرامی ام سرکار خانم دکتر محصومه اسماعیلی نیز که زحمت دآوری و تقدیر این پژوهش را بر عهده داشتند کمال تشکر و قدردانی را دارا هستم.

چکیده

در این پژوهش، رابطه‌ی بین هوش معنوی و امیدواری با کیفیت زندگی دانشجویان مورد بررسی قرار گرفت. متغیرهای هوش معنوی و امیدواری به عنوان متغیرهای پیش‌بین و متغیر کیفیت زندگی به عنوان متغیر ملاک در نظر گرفته شده است. هوش معنوی به عنوان زیر بنای باورهای فرد، نقش اساسی در زمینه‌های گوناگون به ویژه در ارتقاء میزان کیفیت زندگی افراد دارد. همچنین داشتن امید به آینده باعث می‌شود که افراد بتوانند در بالا بردن کیفیت زندگیشان در تمامی ابعاد آن موفق‌تر باشند. روش مورد استفاده در این پژوهش، توصیفی و از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه‌ی آماری شامل کلیه‌ی دانشجویان دانشگاه پیام نور شهر اردل بود که به نسبت جمعیت دانشگاه و با در نظر گرفتن نسبت جنسیت، تعداد ۲۴۰ نفر (۶۴ پسر و ۱۷۶ دختر) از بین رشته‌های مختلف علوم انسانی، علوم ریاضی و فنی به عنوان نمونه‌ی این پژوهش و به صورت نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شدند. نمونه‌ی منتخب از بین دانشجویان مقطع کارشناسی و افراد زیر ۲۵ سال برای انجام پژوهش انتخاب گردیدند. جهت انجام این پژوهش از پرسش‌نامه‌های هوش معنوی ساخته‌ی کینگ، پرسش‌نامه امیدواری اشنايدر و پرسش‌نامه‌ی کیفیت زندگی ساخته‌ی فتاح استفاده شده است.

نتایج این پژوهش حاکی از ارتباط بین متغیرهای هوش معنوی و امیدواری با کیفیت زندگی بوده است. ضریب همبستگی بین هوش معنوی و امیدواری برابر $r=0/41$ بوده که این همبستگی در سطح $p<0/0001$ بوده است. همچنین بین هر دو متغیرهای پیش‌بین پژوهش یعنی هوش معنوی و امیدواری نیز رابطه‌ی معناداری وجود داشته است که ضریب همبستگی بین این دو متغیر برابر با $r=0/38$ بوده و در سطح $p<0/0001$ معنادار بوده است. نتایج حاصل از این پژوهش همچنین از ارتباط بین هوش معنوی و کیفیت زندگی حکایت دارد و این که تفاوت معناداری بین دانشجویان دختر و پسر در رشته‌های علوم انسانی و علوم ریاضی (پایه) از نظر میزان این ۳ متغیر وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: معنویت، هوش معنوی، امید، امیدواری، کیفیت زندگی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول « کلیات پژوهش »

۲	۱- مقدمه
۴	۲- بیان مسأله
۷	۳- ضرورت و اهمیت تحقیق
۹	۴- سؤال های تحقیق
۹	سؤال اصلی
۹	سؤال های فرعی
۹	۵- هدف های تحقیق
۹	هدف کلی
۹	اهداف جزئی
۱۰	۶. تعاریف مفهومی و عملیاتی واژه ها و اصطلاحات تحقیق
۱۰	الف (تعاریف نظری
۱۰	ب) تعاریف عملیاتی
۱۱	۷. متغیرهای پژوهش

فصل دوم « ادبیات و پیشینه ی پژوهش »

۱۳	پیشینه ی نظری
۱۳	هوش
۱۴	هوش های متفاوت
۱۶	معنویت
۱۷	مؤلفه های معنویت
۱۹	دین و معنویت
۲۰	هوش معنوی
۲۳	هوش معنوی : مؤلفه ها و دیدگاه ها
۲۴	مؤلفه های هوش معنوی در اسلام
۲۵	استفاده ی مناسب از هوش معنوی
۲۶	رشد هوش معنوی
۲۸	امیدواری
۲۸	پیشینه ی نظری
۲۹	تعاریف امید
۲۹	نظریه ی امید شنایدر

۳۰	رشد امید
۳۱	امیدواری و همبسته های آن
۳۳	کیفیت زندگی
۳۳	پیشینه ی نظری
۳۴	تاریخچه ی کیفیت زندگی
۳۶	مفهوم کیفیت زندگی
۳۷	تعاریف کیفیت زندگی
۳۸	ابعاد کیفیت زندگی
۴۱	عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی
۴۲	ویژگی های کیفیت زندگی
۴۶	شیوه های بهبود کیفیت زندگی
۴۴	پیشینه پژوهشی
۴۴	الف) در خارج از کشور
۴۵	ب) در داخل کشور

فصل سوم « روش پژوهش »

۴۷	۱- نوع تحقیق
۴۷	۲- جامعه آماری
۴۷	۳- نمونه و روش نمونه گیری
۴۷	۴- تعیین حجم نمونه
۴۷	۵- روش گردآوری و جمع آوری اطلاعات
۴۸	۶- ابزار های اندازه گیری
۴۸	۶-۱) مقیاس هوش معنوی
۴۸	روایی و پایایی آزمون
۴۹	شیوه ی نمره گذاری پرسش نامه ی هوش معنوی
۴۹	۶-۲) مقیاس امیدواری
۴۹	روایی و پایایی آزمون امیدواری
۴۹	شیوه ی نمره گذاری پرسش نامه ی امیدواری
۵۰	۶-۳) مقیاس کیفیت زندگی
۵۰	روایی و پایایی آزمون کیفیت زندگی
۵۰	شیوه ی نمره گذاری پرسشنامه ی کیفیت زندگی
۵۱	۷- روش های آماری و تجزیه و تحلیل داده ها
	فصل چهارم « تجزیه و تحلیل داده ها »
۵۳	بخش توصیفی

۵۹	بخش استنباطی
۵۹	سؤال های تحقیق
۵۹	سؤال اصلی
۶۱	سؤال های فرعی
۶۳	یافته های جانبی

فصل پنجم « بحث و نتیجه گیری و پیشنهادات و محدودیت های پژوهش »

۶۶	مقدمه
۶۶	بحث و نتیجه گیری
۶۶	سؤال اصلی
۶۷	سؤال های فرعی
۷۱	مشکلات و موانع پژوهش
۷۲	محدودیت های پژوهش
۷۲	پیشنهادات پژوهش

فهرست جداول

صفحه

عنوان

- جدول (۲-۱) دیدگاه مایک در مورد ویژگی های افراد دارای هوش معنوی و فاقد هوش معنوی - ۲۷
- جدول (۲-۲) حوزه های مختلف بکارگیری مفهوم کیفیت زندگی بر اساس مطالعه ی فرانس --- ۴۰
- جدول (۴-۱) شاخصهای توصیفی برای کل نمونه----- ۵۳
- جدول (۴-۲) شاخصهای توصیفی به تفکیک جنسیت ----- ۵۴
- جدول (۴-۳) شاخصهای توصیفی به تفکیک رشته تحصیلی----- ۵۵
- جدول (۴-۴) مقادیر r , r^2 برای معادله رگرسیون ----- ۵۹
- جدول (۴-۵) آنالیز واریانس ----- ۶۰
- جدول (۴-۶) ضرایب رگرسیون----- ۶۰
- جدول (۴-۷) ماتریس همبستگی بین هوش معنوی و امیدواری ----- ۶۱
- جدول (۴-۸) ماتریس همبستگی امیدواری و کیفیت زندگی ----- ۶۲
- جدول (۴-۹) ماتریس همبستگی هوش معنوی و کیفیت زندگی ----- ۶۲
- جدول (۴-۱۰) تفاوت دانشجویان پسر و دختر از نظر هوش معنوی، امیدواری و کیفیت زندگی - ۶۳
- جدول (۴-۱۱) تفاوت دانشجویان رشته های علوم انسانی و رشته های ریاضی و فنی از نظر هوش معنوی، امیدواری و کیفیت زندگی ----- ۶۴

فصل اول

« کلیات پژوهش »

۱-مقدمه

در درون همه ی انسان ها بر اساس آیه ی وَ نَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي (و از روح خود در انسان دمیدم) گرایش ناخود آگاه به سوی خدا و پرستش او وجود دارد زیرا روحی که در کالبد همه ی انسان ها دمیده شده روح خدایی است و بر این اساس، آفرینش او جزء پرستش و عبودیت و بندگی او معنای دیگری نداشته است (قرآن کریم،سوره ص آیه ۷۲).

موضوع معنویت^۱ دل مشغولی همیشگی انسان است (کینگ^۲، ۲۰۰۷). اهمیت معنویت و رشد معنوی در انسان، در چند دهه ی گذشته به صورتی روز افزون توجه روان شناسان و متخصصان بهداشت روانی را به خود جلب کرده است. پیشرفت علم روان شناسی از یک سو و ماهیت پیچیده جوامع نوین از سوی دیگر باعث شده است که نیازهای معنوی بشر در برابر خواسته ها و نیازهای مادی قد علم کند و اهمیت بیشتری بیابند. چنین به نظر می رسد که مردم جهان، امروز بیش از پیش به معنویت و مسائل معنوی گرایش دارند (وست^۳، ۱۹۹۹؛ ترجمه ی شهیدی و شیرافکن، ۱۳۸۳). این توجه و میل جهانی به موضوعات معنوی موجب شده که برخی از سازمان های بهداشتی مثل سازمان جهانی بهداشت، به بازنگری تعاریف موجود در مورد انسان و ماهیت بشر پردازند؛ برای مثال سازمان بهداشت جهانی در تعریف ابعاد وجودی انسان، به ابعاد جسمانی، روانی، اجتماعی و معنوی اشاره می کند و بُعد چهارم را نیز در رشد و تکامل انسان مطرح می سازد (ناصری ، ۱۳۸۶).

معنویت و هوش معنوی^۴، تکمیل کننده و معنا دهنده ی بخش های گوناگون زندگی انسان است. هوش معنوی نوعی هوش است که مسائل معنوی و ارزشی را به ما نشان می دهد و مسائل مرتبط با آن را برای ما حل می کند (زوهر و مارشال^۵، ۲۰۰۰).

1-spirituality
2-King,D.B
3-West,V
4-spiritual intelligence
5-Zohar,D & marshal,I

امید^۱، یکی از سازه‌هایی است که به عنوان شاخص توانمندی افراد در بهزیستی (رفاه) مثبت مورد توجه قرار گرفته است. اکثر تحقیقات گذشته، رابطه‌ی امید را با سایر متغیرها نشان داده‌اند. با این حال پژوهش‌های مداخلاتی در این سازه هنوز در ابتدای راه است (اشنایدر^۲ و همکاران؛ به نقل از وال^۳، ۲۰۰۶). امید در ادبیات روان‌شناسی به عنوان یک موقعیت انگیزشی مثبت و یک فرایند شناختی-هیجانی^۴ تعریف می‌شود که منجر به حرکت هدفمند به سوی یک هدف مشخص می‌گردد و با عملکردهایی نظیر سازگاری روان‌شناختی، سلامت جسمی، مهارت حل مساله و وضعیت تحصیلی همبستگی بالایی دارد (جکسون^۵ و همکاران، ۲۰۰۳). امید بر کیفیت رابطه با دیگران تاثیر می‌گذارد. به طوری که افراد ناامید به ندرت می‌توانند با سایرین ارتباط رضایت بخش برقرار کنند. امید یکی از مفاهیمی است که انسان با اتکا به آن می‌تواند بهتر آینده خود را ترسیم کند و در راه رسیدن به هدف قدم بردارد (پروین، ۱۳۸۸). افرادی که امیدواری^۶ بیشتری دارند ویژگی‌های شخصیتی معین و مشترکی دارند. امیدواری یک روش ارزشمند برای پاسخ فعالانه به محیط است که فرآیند آموزشی را در افراد تسهیل می‌کند (شید^۷، ۲۰۰۶؛ به نقل از سلیمی، ۱۳۸۸). مفهوم امید یک ایده‌ی ابتکاری تازه است که هر روز تعداد بیشتری از پژوهشگران از طریق یافته‌های تازه، تحقیقات خود را روی این مساله بنا می‌کنند (اشنایدر، ۲۰۰۰).

انسان به طور فطری تلاش می‌کند تا در حیات اجتماعی خود، کم و کیف مطلوب شرایط زندگی را برای خود تأمین کند. داشتن یک زندگی با کیفیت مطلوب همواره آرزوی او بوده است و در طول سالیان متمادی، یافتن مفهوم زندگی خوب و چگونگی دستیابی به آن، فکر و ذهن وی را به خود معطوف داشته است. کیفیت زندگی^۸ ادراک فرد از جایگاه خود در زندگی است که در بستر فرهنگی و نظام ارزشی که در آن زندگی می‌کند و در رابطه با اهداف، استانداردها و آرزوهای آنها می‌باشند

1-hope

2-Snyder,C.R

3-Valle,M.F

4-cognitive-emotional process

5-Jackson,N

6-hope fullness

7-Shade

8-quality of life

(وال، ۲۰۰۴؛ به نقل از کلاسن^۱، ۲۰۰۸). کیفیت زندگی از جمله مسائل مهمی است که ابتدا با گسترش همه جانبه ی فناوری و فرآیند صنعتی شدن در کشورهای غربی مورد توجه قرار گرفت (زارع، ۱۳۸۹). این مفهوم، یک مفهوم انتزاعی است که دارای چند بعد می باشد و با اصطلاحاتی نظیر رفاه، لذت و استانداردهای زندگی آمیخته شده است. یکی از این ابعاد معنویت می باشد که انسان به طور فطری تلاش می کند تا در حیات اجتماعی خود کم و کیف مطلوب شرایط زندگی را برای خود تأمین کند (کاوه، ۱۳۸۸).

با توجه به این که معنویت یکی از ابعاد کیفیت زندگی است و ارتقاء و پرورش روحیه ی معنوی در انسان به ارتقاء و بهبود کیفیت زندگی می انجامد و همچنین افراد معنوی به نظر می رسد امید بیشتری در زندگی دارند لذا در این تحقیق به بررسی رابطه ی بین این سه متغیر در بین دانشجویان رشته های علوم انسانی و علوم پایه (ریاضی) پرداخته شد.

۲- بیان مسأله

در ابتدای قرن بیستم، بهره ی هوشی^۲ و چگونگی سنجش آن، یکی از موضوعاتی بود که مورد مورد توجه روان شناسان قرار گرفت. روان شناسان آزمون هایی را برای اندازه گیری آن ابداع کردند و این آزمون ها ابزاری برای دسته بندی افراد در درجات هوش شدند و این که علی الظاهر می توانستند به روشنی توانایی های افراد را نشان دهند (زهر و مارشال، ۲۰۰۰). هوش معنوی در برگیرنده ی مجموعه ای از توانایی ها و ظرفیت هایی می باشد که از منابع معنوی در جهت افزایش بهزیستی و انطباق پذیری فرد استفاده می کند. این منابع معنوی، در گروه های مختلف فرهنگی و دینی متفاوت می باشد (استیونس^۳، ۱۹۹۶). با توجه به این که مفهوم معنویت در سازه و تعیین ابعاد هوش معنوی، نقش اصلی را بازی می کند و با در نظر گرفتن این واقعیت که خود مفهوم معنویت از تعاریف متفاوتی

1-Klassen,R
2-intelligence quotient
3-Stevens,B

برخوردار است و متخصصان این حوزه در تعریف ابعاد تشکیل دهنده ی آن توافق نظر ندارند، می توان این انتظار را داشت که میزان تأثیرپذیری سازه ی هوش معنوی از تفاوت های فرهنگی موجود در مقایسه با سایر هوش های شناخته شده بیشتر باشد (نوبل^۱، ۲۰۰۱). معنویت، هوشی است که ما توسط آن نیازهایمان را شناسایی می کنیم و مشکلات با معنا و ارزشمندان را حل می کنیم و با استفاده از آن می توانیم اعمال و کیفیت زندگی خود را در بافتی که از لحاظ معناداری غنی تر باشد قرار دهیم (میرشمسی، ۱۳۸۸).

یکی از عواملی که انسان ها با توجه به مشکلاتی که به طور پیوسته با آنها در زندگی روزمره مواجه می شوند و نیاز به تقویت آن دارند دید مثبتی است که آنها باید به زندگی داشته باشند و اعتقاد داشته باشند که آینده امیدوار کننده است و سعی کنند آینده را با رفتارهای خود بسازند و در نتیجه رفتارهایی را که به نظر آنها باعث تخریب آینده خواهد شد انجام ندهند (شجاعی باغینی، ۱۳۸۷). هر چند ناامیدی به عنوان یک فاکتور خطر ساز، سالهای زیادی در ادبیات تحقیق مورد بحث بوده است علیرغم این، هانا^۲ (۱۹۹۱) به ایده ی امید بیش از ناامیدی پرداخته است و امید را یکی از نشانه های سلامت روان می داند. او معتقد است، افراد با نگاه امیدوارانه به آینده، با مسئولیت های زندگی درگیر می شوند و اراده ی لازم برای مدیریت ماهرانه ی زندگی خود را پیدا می کنند. پس از طرح نظریه ی امید از طرف اشنایدر و همکاران، حجم وسیعی از پژوهش ها به بررسی رابطه ی امید با متغیرهای مختلف سلامت روانی و حتی جسمانی پرداختند. نتایج تحقیقات نشان می دهد که امید با عاطفه ی مثبت و احساس خود ارزشمندی همبستگی مثبت دارد (به نقل از اشنایدر، ۱۹۹۷). همچنین امید با افسردگی و با اضطراب و به طور کلی با عواطف منفی همبستگی منفی دارد (ولز^۳، ۲۰۰۵؛ به نقل از سلیمی، ۱۳۸۸). نتایج تحقیقات متعدد نشان داده است، امیدواری که نوعی احساس

1-Nobel,K.D
2-Hanna,F.J
3-Wells,M

امکان پذیر بودن یک رویداد یا رفتار مطلوب در آینده است، عامل مهم در روان درمانی فردی و گروهی نیز به حساب می آید (بلایر^۱، ۲۰۰۴).

آدمی یگانه موجودی است که برای ادامه ی موفقیت آمیز زندگی باید از نیازها و توان بدنی و روانی خود و دیگران آگاهی کافی داشته باشد. انسان از بدو پیدایش، همواره به دنبال رفاه و آسایش بوده است. در عمق اندیشه و هر اختراع و اکتشافی همواره تلاش برای زندگی بهتر وجود دارد؛ اما زندگی خوب چیست؟ صدها سال است که دانشمندان در باره ی موضوعات « زندگی خوب چیست » و « برای خوب زندگی کردن چه باید کرد؟ » بحث می کنند. این بحث به ارائه ی مفهوم جدیدی با عنوان کیفیت زندگی منجر گردیده است (فتاح ۱۳۸۳).

مطالعه ی کیفیت زندگی در دهه ی ۱۹۶۰ آغاز شد. کیفیت زندگی مفهومی است بسیار انتزاعی که نمی توان برای آن تعریف جامع و مانعی ارائه داد. بر اساس تعریفی که سازمان جهانی بهداشت از کیفیت زندگی ارائه داده است، کیفیت زندگی شامل سلامت جسم، سلامت روان و روابط اجتماعی و ادراک فرد از محیط زندگی اش می شود (سازمان جهانی بهداشت^۲، ۱۹۸۵؛ به نقل از کاوه، ۱۳۸۸). تحقیقات گذشته عمدتاً در تعاریف خود دچار دوگانگی در مورد عینی یا ذهنی بودن کیفیت زندگی شده اند. رویکرد عینی، کیفیت زندگی را به عنوان مواردی آشکار و مرتبط با استانداردهای زندگی می دانست، این موارد می توانست سلامت جسمی، ثروت و شرایط زندگی به ارتباطات اجتماعی، اقدامات شغلی و یا دیگر عوامل اقتصادی و اجتماعی و در مقابل رویکرد ذهنی، کیفیت زندگی را مترادف با شادی و یا رضایت فرد در نظر می گرفت. این منظر بر عوامل شناختی در ارزیابی کیفیت زندگی تاکید می کرد (ترک لادانی، ۱۳۸۷). در نوسان بین دو رویکرد عینی و ذهنی، یک دیدگاه کل نگر به وجود آمد که کیفیت زندگی را چند بعدی می دانست. بیشتر پژوهشگران بر ۲ ویژگی کیفیت زندگی اتفاق نظر دارند که عبارتند از : ۱- چند بعدی بودن ۲- ذهنی بودن و پویا بودن. کیفیت زندگی رابطه، زمان و تجربه را به هم پیوند می دهد. رابطه شامل مؤلفه های خانوادگی و

1-Blair,R.G

2-world health organization

گروه های اجتماعی است که وضعیت فرد را در رابطه با خانواده و گروه های اجتماعی می سنجد. زمان دومین بعد کیفیت زندگی است و موقعیت موجود را نشان می دهد. تجارب زندگی و تاریخچه ی بیماری از اجزاء دیگر بعد زمان می باشند. تجربه سومین و مهم ترین بعد کیفیت زندگی است و شامل حوزه هایی چون ایمان، معنویت و عقاید و باورهای اخلاقی می باشد (کونر^۱، ۱۹۹۳؛ به نقل از استیونس، ۱۹۹۶).

با توجه به این که معنویت یکی از ابعاد کیفیت زندگی می باشد و امیدواری نیز به نظر می رسد که می تواند بر بالابردن کیفیت زندگی تاثیرگذار باشد پس در این تحقیق درصدد هستیم تا رابطه ی بین این متغیرها را با یکدیگر بسنجیم. سوال اصلی در این تحقیق این است که آیا بین هوش معنوی و امیدواری با کیفیت زندگی رابطه وجود دارد؟

۳- ضرورت و اهمیت تحقیق

یکی از مشکلاتی که جوانان امروزی و به خصوص قشر دانشجویان به مرور در حال فاصله گرفتن از آن است، توجه به امر معنویت و نتایج مثبت آن در بهبود زندگی فردی و اجتماعی است. متأسفانه جوانان امروز با توجه به مادی شدن جامعه و نگاه اجتماعی و اقتصادی به زندگی روزمره، توجه خود را از معنویت و اعتقادات مذهبی از دست داده اند. این ضعف در معنویت و فقدان حس مسئولیت در مورد اعتقادات و مقررات مذهبی در زندگی امروز کاملاً مشهود و نمایان است. پیشرفت سریع روان شناسی در دهه های اخیر و کشف آثار گسترده و غیر قابل انکار دین و معنویت در همه ی ابعاد زندگی انسان، به خصوص نقش بی بدیل آن در آرامش روانی، بهداشت و سلامت روانی و حتی تأثیر جدی آن در کاهش و بهبود رنج های روحی، اختلالات روانی و ناهنجاری های اجتماعی موجب گردید تا شاهد رشد فزاینده و رو به گسترش مطالعات روان شناسی دین و معنویت در ابعاد مختلف باشیم (غروی، ۱۳۸۲).

1-Conor

طرح موضوع معنویت و مذهب به ویژه هوش معنوی از جهات مختلف در عصر جدید احساس می شود. یکی از این ضرورت ها در عرصه ی انسان شناسی توجه به بعد معنوی انسان از دیدگاه دانشمندان به ویژه کارشناسان سازمان بهداشت جهانی است که اخیراً انسان را موجودی زیستی، روانی، اجتماعی و معنوی تعریف می کنند. ضرورت دیگر طرح این موضوع به ظهور دوباره ی جذبه معنوی و نیز جست و جوی درک روشن تری از ایمان و کاربرد آن در زندگی روزانه است (علی میرزایی، ۱۳۸۷). خوش بینی نشانه ی سرزندگی و شور و نشاط است، حال آن که بدبینی علامت کمبود و کاهش آن است، به این سبب جوانی را دوره ی امید و نشاط و پیری را زمان یأس و ناامیدی و افسردگی دانسته اند (شجاعی باغینی، ۱۳۸۷). امیدواری یکی از شاخص های توسعه یافتگی هر جامعه است که در ایران کمتر مورد مطالعه و مداخله قرار گرفته است. جوانان امیدوار، نیمرخ روانی متمایزی از دیگران دارند. آنان در زندگی خود به اندازه ی سایرین شکست ها را تجربه کرده اند؛ اما این باور را پرورش داده اند که می توانند با سختی های زندگی به چالش برخیزند و با نا ملایمات کنار بیایند. آنها تمایل دارند مسائل مهم و بزرگ را به مسائل کوچک و روشن و قابل اداره تجزیه کنند (اشنایدر، ۲۰۰۰). امید در زندگی انسان نقش بسیار حیاتی دارد؛ چه بسا انسان هایی که با داشتن امید به آینده، رسیدن به هدف خود با تلاش و اراده ای قوی تر به خواست و هدف خود رسیده اند. افراد نا امید وقایع کوچک را خیلی بد تعبیر می کنند و جدایی از سایرین و نداشتن رفیق را برای خود خیلی سخت می دانند و حتی ازدواج آنها کمتر به افراد عادی شبیه است (افضلی، ۱۳۸۶). به لحاظ اهمیت و دامنه ی فراگیر کیفیت زندگی در حوزه ی روانشناسی مثبت نگر، تا کنون تأثیر عواملی چون جنسیت، هوش، سلامتی خود و دیگران و... از جمله معنویت که تلفیق معنویت در زندگی روزانه و استفاده ی انطباقی از توانایی، ارزش ها و منابع مربوط به آن، بیانگر ابراز هوش معنوی می باشد می تواند رابطه ی یک فرد با خودش، با دیگران و با جهان بزرگتر را عمق بخشد و نهایتاً به بهبود کیفیت زندگی خود بپردازد (فلانگان^۱، ۲۰۰۱).

1-Flangan,J.C

۴- سؤال های تحقیق

سؤال اصلی

سؤال اصلی این تحقیق این است که آیا بین متغیرهای هوش معنوی و امیدواری با کیفیت زندگی دانشجویان رابطه ی مثبت و معناداری وجود دارد یا خیر؟

سؤال های فرعی

- آیا بین هوش معنوی و امیدواری دانشجویان رابطه وجود دارد؟
- آیا بین امیدواری و کیفیت زندگی دانشجویان رابطه وجود دارد؟
- آیا بین هوش معنوی و کیفیت زندگی دانشجویان رابطه وجود دارد؟

۵- هدف های تحقیق

هدف کلی

هدف اصلی این تحقیق، تعیین رابطه ی هوش معنوی و امیدواری با کیفیت زندگی دانشجویان می باشد.

اهداف جزئی

- تعیین رابطه ی بین هوش معنوی و امیدواری دانشجویان.
- تعیین رابطه ی بین امیدواری و کیفیت زندگی دانشجویان.
- تعیین رابطه ی بین هوش معنوی و کیفیت زندگی دانشجویان

۶- تعاریف مفهومی و عملیاتی واژه ها و اصطلاحات تحقیق

الف (تعاریف نظری(مفهومی)

۱-هوش معنوی : مجموعه ای از توانایی ها، ظرفیت ها و منابع معنوی می باشد که کاربرد آنها در زندگی روزانه می تواند موجب افزایش انطباق پذیری فرد شود؛ بویژه نقش آن در حل مسائل وجودی و یافتن معنا در هدف و اعمال و رویدادهای زندگی روزمره تأکید شده است (زوهو و مارشال ، ۲۰۰۰؛ به نقل از ناصری ۱۳۸۶).

۲- امیدواری : عبارت است از توانایی درک شده برای تولید راه هایی به سمت اهداف خوشایند (تفکر راهبردی)، همراه با انگیزه های لازم برای استفاده از آن راه ها (تفکر عاملی)، تا فرد به هدف مورد نظر برسد (اشنایدر ، ۲۰۰۰).

۳-کیفیت زندگی (QOL) : سازمان بهداشت جهانی کیفیت زندگی را ادراک فرد از وضعیت زندگی در عرصه ی فرهنگ و سیستم ارزشی که در آن جا زندگی می کنند و در ارتباط با اهداف، انتظارات، معیارها و امور مهم تلقی می کنند. کیفیت زندگی یک مفهوم با دامنه ی وسیعی است که تحت تأثیر مجموعه ای از سلامت فیزیکی، حالت روانشناختی، سطح استدلال و ارتباطات اجتماعی (روابط اجتماعی و ارتباط با آنها با نمونه ای برجسته در محیط زندگی) قرار گرفته است (زارع ، ۱۳۸۹).

ب) تعاریف عملیاتی

۱-هوش معنوی: هوش معنوی عبارت است از نمره ای که دانشجویان از پرسش نامه ی هوش معنوی که توسط کینگ (۲۰۰۸) ساخته شده است کسب می کنند .

۲-امیدواری: منظور از امیدواری در این تحقیق نمره ای است که دانشجویان از آزمون امیدواری اشنایدر و همکاران(۱۹۹۶) کسب می کنند.

۳- کیفیت زندگی: عبارت است از نمره ای که دانشجویان از پرسش نامه ی کیفیت زندگی که توسط مقدم فتاح در سال ۱۳۸۳ ساخته شده است کسب می کنند.

۷- متغیرهای پژوهش

این پژوهش دارای ۳ متغیر است که ۲ متغیر آن یعنی هوش معنوی و امیدواری، متغیرهای پیش بین و کیفیت زندگی متغیر ملاک این پژوهش می باشند.